

kim życiorysem generała) do redakcji *Ilustrowanego Kuryera Codziennego w Krakowie*, gdzie utonął on w powodzi papierów, albo w archiwum prywatnym któregoś z redaktorów, nie ujrzały „światła dziennego” na lamach dziennika. Przypominam sobie zaś, że testament był niezwykle sensacyjny w swym wstępie lub zakończeniu, zawierał bowiem dziwne dla czytelnika zwroty austro-filskie. To z gruntu niewłaściwe nastawienie polityczne dzielnego generała tłumaczy Bronisław Pawłowski i Józef Dutkiewicz w *Polskim Słowniku Biograficznym* zgodnie z faktycznym stanem rzeczy w sposób następujący: „Był dobrym Polakiem i zacnym człowiekiem, ale na polityce znalazł się słabo i dawał się, zwłaszcza na emigracji, różnym ludziom pociągać do wystąpienia nie zawsze fortunnych”.

O kultywowaniu tradycji o Dwernickim w Łopatynie świadczą najwymowniej uroczyste obchody ku jego czci, urządzone tam w dniu 1 listopada i w rocznice zgonu zasłużonego generała.

Szczególnie podniosła uroczystość żałobna miała tam miejsce z początkiem zimy 1938 roku. Uświetniła ją obecność kilkuosobowej delegacji Pułku Ułanów Grochowskich im. Józefa Dwernickiego w Suwałkach (z majorem Sienkiewiczem na czele). Członkowie jej wzięli udział w żałobnym nabożeństwie za spokój duszy ś. p. Dwernickiego oraz w uroczystej procesji na miejscowy cmentarz, gdzie po złożeniu wieńców przed pomnikiem, zameldowaniu się majora imieniem pułku „cieniom generała” i złożeniu uroczystego ślubowania przez delegatów, nastąpiły okolicznościowe przemówienia oficerów z Suwałk oraz pienia żałobne chóru polskiego w Łopatynie.

KS. BISKUP STANISŁAW OKONIEWSKI JAKO PROBOSZCZ BNIŃSKI

Z Kroniki ważniejszych wypadków, dotyczących parafii i kościoła
w Bninie, s. 42—59

wypisał Jan Ujda

1906. Po śmierci X. Dziekana Bolesława Antoniewicza¹ administrował parafią bnińską przez przeszło trzy kwartały długoletni wikariusz jego, X. Ignacy Serdecki. W niedzielę poprzedzającą Nowy Rok 1906 objął duszpasterstwo w Bninie X. Stanisław Okoniewski, penitencjarz i kaznodzieja katedralny z Poznania i rektor Przeglądu Kościelnego.

W lipcu r. 1906 rozpocząłem renowację wielkiego ołtarza. Na cel ten przekazał Cichoński z Cmonia testamentem 1000 Mk, resztę złożyła parafia dobrowolnie. Przy sposobności renowacji zbudowano nową mensę (poprzednio posługiwano się portatylem), tabernakulum i gotycką balustradę. W ołtarzu umieszczono nowy obraz Św. Jadwigi, który wymalował Jan Kaźmierczyk z Poznania wedle Schadowa. Koszta ołtarza wynosiły ogółem 2600 Mk.

Dnia 18 listopada 1906 konsekrował X. Biskup Dr Likowski, Sufragan Poznański, wielki ołtarz, a po konsekracji wprowadził X. Okoniewskiego w otoczeniu duchowieństwa dekanalnego. Kazanie wygłosił proboszcz rogoziński X. Teofil Gapczyński († 30 I 1910).

Oprócz ołtarza zyskał kościół bniński w tym roku piękny kielich gotycki, wartości przeszło 400 Mk, który podarował X. Okoniewski, dalej puszkę za 500 Mk, na którą złożyła się parafia i cztery lichtarze na wielkim ołtarzu.

1907. W drugiej połowie r. 1906 rozpoczęto w szkole bnińskiej naukę religii w niemieckim języku. Powodowany troską o wychowanie religijne dusz dziecięcych, opiece swojej powierzonych, wezwał X. Okoniewski przez X. Budaszewskiego, wikariusza bnińskiego, rodziców onych dzieci z ambony², aby nie pozwalali na

¹ Mąż ten około sprawy narodowej wielce zasłużony, dzierżył parafię lat przeszło 38, † 13 II 1905.

² Było to w niedzielę dnia 12 sierpnia 1906.

odbieranie niemieckich katechizmów i historii biblijnych w szkole. Za to skazał sąd w Sremie dnia 6 marca 1907 X. prob. Okoniewskiego na 6 tygodni więzienia, X. Budaszewskiego na 4 tygodnie.

Pod koniec lutego 1907 rozpoczęła się budowa nowego probostwa. Rysunki i plany wykonał architekt z Poznania p. Roger Sławski, który przez dłuższy czas pracował przedtem w ministerium w Berlinie i liczne już wznosił budowy monumentalne, jak kościoły i pałace w Księstwie Poznańskim i poza jego granicami. Wedle planów p. Sławskiego przeprowadził budowę budowniczy Ruczyński z Kórnika. Koszta wynosiły 31 752 Mk. Budowa ta niezmiernie wiele wymagała trudu i mozolu od X. Okoniewskiego, który się o nią postarał. Następców swoich, którzy z niej będą korzystał, prosi o Memento.

Wdzięczność należy się patronowi JWP. hr. Władysławowi Zamoyowskiemu, który się na nią zgodził, wdzięczność zastępcy jego p. Dr Celichowskiemu, plenipotentowi dóbr kórnickich, członkowi Akademii Umiejętności w Krakowie za ułatwienie budowy, wdzięczność parafii, która z chęcią i radością przyzwoliła na wzniesienie domu mieszkalnego dla swoich duszpasterzy.

Oprócz tego wyreparowano gruntownie budynki proboszczowskie w Bninie i Błażejowie w tym samym roku 1907, wybudowano studnię, rozszerzono o przeszło 2500 m. cmentarz grzebalny i obwiedziono go żywoplotem³. Koszta ogrodzenia cmentarza, które poniosła parafia sama, obliczono na 1400 Mk.

Dla porządku i wygody parafian zbudowano w r. 1907 miejsca ustępowe w szczycie stodoły, stojącej nad drogą do cmentarza.

1908. Na początku tego roku doprowadziłem szczęśliwie do końca uregulowanie tutejszych kas kościelnych. Wskutek „Kulturkampf” leżała odłogiem sprawa legatów, wniosłem więc o wydanie ordynacyj o redukcję mszy śś. z czasów dawnych, o uporządkowanie wymienianek fundowanych. Z własnej kieszeni dałem, aby sprawę załatwić, 2100 Mk. Nie wspominam o tem dla czezej chwały, ale jako przestrożę dla następców podnoszę, aby troskliwie przechowywali akta, dotyczące fundacyj.

W tymże roku założyłem wokoło probostwa park i ogród wazny koszt 2400 Mk.

W drugie święto Wielkiejnocy podążyłem z deputacją Wielkopolską pod przewodnictwem X. Biskupa Likowskiego do Rzymu, aby złożyć Ojcu św. Piusowi X życzenia z okazji 50-cioletniego jubileuszu kapłaństwa. Papież nader łaskawie pielgrzymkę przyjął. Dla parafii uzyskałem pozwolenie na udzielenie papieskiego błogosławieństwa wraz z odpustem zupełnym. Uczyniłem to 17 maja. W dniu tym przystąpiło około 800 osób do Komunii św.

³ Poświęcony dnia 24 maja 1908.

Dekret o częstej Komunii św. i w tutejszej parafii pocieszające wywołuje skutki. W r. 1906 od połowy czerwca do końca grudnia komunikowało 6 076 osób, w r. 1907 w ciągu całego roku 15 430 osób, a w roku bieżącym i tę liczbę znacznie przekroczy. Komunikowało ogółem 18 498 osób.

Do kościoła sprawiłem czerwony ornat i kapę brokatową na święta M. Boskiej. Starożytny ornat czerwony został gruntownie odrestaurowany. Zakupiłem też czarny ornat z srebrnymi ozdobami. Suma, wydana na te zakupy, wynosi przeszło 1700 Mk.

Na czas Wielkanocnej Komunii św. kazałem wydrukować obok załączone kartki⁴, z drugorzędnym krótkim rozmyśleniem o Najśw. Sakramencie.

1909. W tym roku sprawił dzierżawca dóbr Biernatki i Dachowa, p. Tadeusz Adamczewski, nowe, dębowe podwoje główne w kościele. Równocześnie wykonano drugie drzwi z kutego żelaza, przejrzyste, pod chórem, aby każdej chwili można nawiedzać Najśw. Sakrament.

Komunij św. przyjęto w r. 1909 — 17 588, z tych 2615 na Wielkanoc. W sierpniu tegoż roku wysłała mnie władza duchowna na Kongres Eucharystyczny do Kolonii; wygłosiłem tam polskie kazanie w kościele Św. Andrzeja.

Pod koniec roku podjąłem starania o wybudowanie wikariatu oraz obszernej salki parafialnej. Rysunki wykonał p. Roger Sławski z Poznania⁵.

1910. Z powodu śmierci przedwczesnej dzielnego działacza i znakomitego literata X. prob. Gapeczyńskiego w Rogoźnie, przyjaciela serdecznego, którego spadek regulowałem, odwołka się sprawa budowy wikariatu i salki parafialnej.

W tym roku podskoczyła liczba komunikujących znacznie, bo wynosiła ogółem 21 351; na Wielkanoc przystąpiło 2582 osób do Stołu Pańskiego.

Ohydna zbrodnia na Jasnej Górze Częstochowskiej wymagała nabożeństwa ekspiacyjnego⁶. Kościół nabity był ludem wiernym, setki Komunii św. przyjęto na tę intencję.

W lecie zbudowano bramę wjazdową od strony miasta, prowadzącą ku probostwu.

Coraz więcej odczuwa się mimo pracy sumiennej potrzebę misji w parafii. Nieszczęsny nalóg pijaństwa niedość wykorzeniony⁷.

1911. W styczniu mianowała mnie władza duchowna dziekanem dekanatu średzkiego po śmierci X. prałata dr Jażdżewskiego, któ-

⁴ Pamiątka Wielkanocnej Komunii św. w Bninie r. 1908.

⁵ Naklejony w Kronice druk: 1909, Wielkanocna Komunia św. w Bninie.

⁶ Chodzi tu o Damazego Macocha.

⁷ W kronice w tym miejscu — naklejony druk: Pamiątka Wielkanocnej Komunii św. w Bninie r. 1910.

rego imię jako posła niezatartymi zapisane będzie w dziejach Księstwa głoskami.

W połowie lutego opuścił parafię tutejszą po pięcioletniej gorliwej i owocnej pracy X. wikariusz Stanisław Budaszewski, udając się na mansjonariat do Kościana. Miejsce jego zajął X. Feliks Bocian, neobresbyter.

W pracowni Eichstaedta w Poznaniu wykonano dla kościoła bnińskiego drogocenną kapę żalobną za blisko 600 Mk; słup, galony i klamry oraz kapiszon srebrne.

U Komunii św. było w ciągu r. 1911 osób: 23 119, z tych u Komunii św. wielkanocnej 2643.

W roku tym, który dotkliwie rolnictwu dał się we znaki suszą niebyszałą, wzniesiono w miasteczku i wsiach do parafii należących dużo nowych domów mieszkalnych. Brak komunikacji kolejowej wstrzymuje jednak normalny rozwój zwłaszcza Bnina samego⁸.

1912. Rok ten stał niejako pod znakiem Kongresu Eucharystycznego w Wiedniu i trzechsetnej rocznicy śmierci wielkiego Skargi. Uroczystości w Wiedniu, wśród których i naród polski dobitnie w kościele św. Michała się zaznaczył, miały mimo deszczów niemal nieustannych przebieg wspaniały. Najprzew. X. Administrator diecezji, X. Biskup Dr Likowski przyzywał sekcji polskiej. Pomiędzy uczestnikami był i miejscowy X. Proboszcz.

Trzechsetna rocznica śmierci Skargi odbiła się echem głośniejszym i w naszej dzielnicy. Po kazaniu w niedzielę XXII po Ziel. Świątkach wspomniano z polecenia władzy duchownej o zasługach religijnych tego dla onych czasów prawdziwie opatrnościowego męża. Miejscowy duszpasterz wydał na jubileusz ten dzieło: Pismo św. w dziełach X. Piotra Skargi, oraz: Modlitewnik Skargi z modlitw w dziełach Skargi zawartych⁹.

Do Komunii św. przystąpiło w r. 1912 — 21 343 osób, z tych do Komunii św. wielkanocnej: 2536¹⁰.

1913. Rok ten niezatarte zostawił wspomnienia w sercach parafian jubileuszem z okazji 1600-nej rocznicy edyktu mediolańskiego ogłoszonym. W pielgrzymce, którą ad limina Apostolorum prowadził Najprzew. X. Biskup Likowski, uczestniczył miejscowy proboszcz oraz organista z Radzewa.

Ojciec św. Pius X raczył proboszcza tutejszego zamianować tajnym podkomorzym swoim na dniu 25 kwietnia.

W parafii założono Tow. Młodzieży, najpierw dla miasteczka i okolicy bliższej. Celem towarzystwa tego kształcenie młodzieży, umoralnienie jej i dawanie sposobności do godziwej rozrywki.

⁸ Naklejony obrazek: Pan Jezus na krzyżu i postać Świętej u stóp krzyża oraz napis na obrasku: Pamiątka Komunii św. Wielkanocnej w r. 1911 w parafii bnińskiej. Niżej: Communio Paschalis Parochiae Bninensis 1911.

⁹ Poznań 1912.

¹⁰ Naklejony druk: Pamiątka Komunii św. Wielkanocnej przyjętej w Bninie.

Po dwuletnim pobycie opuścił parafię X. wik. Bocian, który błogą zostawił po sobie pamięć krzewieniem oświaty wśród parafian przez Tow. Czytelni Ludowych. Nastąpił po nim X. Aleksander Kubik.

Do Komunii św. przystąpiło w ciągu roku 22 818 parafian, z tych na Wielkanoc...¹¹.

1914. Dawno oczekiwana i upragniona misja odbyła się pod przewodnictwem OO. Redemptorystów z Podgórze pod Krakowem od 27 czerwca do 5 lipca. Dyrektorem jej był znakomity misjonarz O. Majgier, wspomagali OO. Marceinek, Krajewski i Szoldrski¹². Misja wytworzyła potężny ruch religijny — ludzie w zastarzałej żyjący nieprzyjaźni i niezgodzie poprzeczali się; 280 młodzieńców złożyło ślub absolutnej wstrzeźliwości od upajających trunków; współzawodniczo w przepraszaniu Pana Boga i oddaniu mu się zupełnym. Krzyż misyjny darował pełnomocnik JWPana hr. Zamoyskiego, p. Dr Celichowski; wykonał go bezpłatnie Błaszkwia z Bnina.

Krótko przedtem spełniłem votum, powzięte przed przybyciem do Bnina: postawiłem figurę Serca Jezusowego z kamienia francuskiego i oddałem całą parafię Sercu Jezusowemu.

Na misję renowowano kościół sumptem patrona; renowacji dokonał umiejętnie p. Piasny ze Środy. Ołtarz M. B. odnowiło Bractwo Literackie.

Dnia 1 sierpnia wszczęła się wielka wojna. Setki młodzieńców i mężów podążyło od 2—5 sierpnia, a i w dniach następnych do szeregów¹³.

W czwartek 2 lipca uroczyste przyjęcie Najprzew. X. Biskupa (przyjmowano Najprzew. X. Biskupa Dr Likowskiego uroczystie przy bramie triumfalnej deklamacjami, następnie na tronie ustawionym na cmentarzu kościelnym przemówieniem miejscowego duszpasterza, na co X. Biskup odpowiedział przemową)¹⁴.

Do Sakramentu bierzmowania przystąpiło ogółem 2400 osób¹⁵.

1915. Wojna, szercząc się coraz dalej i wciągając w wir swój coraz to nowe narody, i z parafii bnińskiej pociągnęła niemało ludzi w szeregi wojskowe. Wyszło z parafii około 250 ludzi, poległo przeszło 20. Nazwiska ich spisane przy końcu Księgi Martuorum.

¹¹ Brak liczb.

¹² Z pośród podanych nazwisk żyje O. Władysław Szoldrski, znany historyk Kościoła, wydawca świetnego zbioru dokumentów: Monumenta Hofbaueriana.

¹³ Naklejony druk: Pamiątka Wielkanocnej Komunii św. w Bninie r. 1914. Przy wzmiance o misji, naklejony widok kościoła bnińskiego z napisem: Pamiątka misji odprawionej w Bninie od 27 czerwca do 5 lipca 1914 r.

¹⁴ Wklejona rycina.

¹⁵ Dwie ryciny.

Pod koniec roku zaciągnięto i X. wikariusza Jana Szukalskiego do oddziału sanitariuszy, a następnie oddano mu kapelanię wojskową pod Dźwińskiem.

U Komunii wielkanocnej było 2680 osób, u Komunii w ciągu roku 43'289; najwyższa to liczba osiągnięta dotąd. Oby Bóg miłosierny wysłuchał ludu garnącego się do stóp Jego i kres położył wojnie.

1916. W miejsce X. Jana Szukalskiego rozpoczął działalność swą jako wikariusz bniński X. Majkowski¹⁶ od 1 kwietnia.

Krótko przed Wielkanocą niespodzianie zupełnie odebrałem prezentę na Kościelec w Diecezji Gnieźnieńskiej. Upatrując w tym wolę Bożą, choć z ciężkim sercem przeniosłem się tam z początkiem lipca. Zostawiam parafię, do której się bardzo przywiązałem, ale zostawiam ją dobremu i zacnemu kapłanowi¹⁷. Nie udało mi się przeprowadzić wszystkiego, com przeprowadzić pragnął gorąco, naprzód domu katolickiego, potem polichromii kościoła i kamiennej w nim posadzki, rozwinięcia Towarzystwa Młodzieży. Niech Pan Bóg błogosławi memu następcy, niech mu pomaga, by lud dobry i generacje następne w ciężkich czasach wiódł ku niebu i dokonał tego, czego mimo najszczerzej chęci dokonać nie mógł. Bnin, dnia 30 czerwca 1916.

X. Stanisław Okoniewski

¹⁶ Edmund.

¹⁷ Ks. Arkadiusz Lisiecki, późniejszy biskup śląski.

Ważniejsze wydarzenia w polskim życiu katolickim

(1 styczeń — 30 kwiecień 1961 r.)

PIĄTY ROK WIELKIEJ NOWENNY

W dniu 7 maja rozpocznie się piąty rok Wielkiej Nowenny narodu polskiego przed Milenium. Po latach 1° wierności Bogu, Chrystusowi i Kościołowi, 2° łaski, 3° życia, 4° małżeństwa, rozpocznie się rok odrodzenia rodziny. W związku z tym we wszystkich kościołach Polski będą wygłaszane kazania poświęcone naturze, charakterowi, przymiotom i zadaniom rodziny katolickiej.

NOWI BISKUPI

Ojciec Św. Jan XXIII, przychylając się do próśb Księża Biskupów-ordynariuszy zamianował dwóch nowych Księża Biskupów-sufraganów: Ks. Dr Stefana Barełę dla Częstochowy i Ks. Dr Walentego Wójcika dla Sandomierza.

Ks. Biskup Stefan Bareła urodził się 24 czerwca 1916 roku w Kądrobiu (woj. łódzkie). Do gimnazjum uczęszczał w Radomiu i Sandomierzu. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości wstępuje do Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. Studia rozpoczął na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. 22 marca 1944 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Po wojnie kontynuował studia na Uniwersytecie Jagiellońskim, które ukończył ze stopniem doktora teologii. W latach 1945—1951 był wikariuszem parafii Wieruszów, a potem kapłanem Ks. Bpa Z. Golińskiego. W r. 1952 rozpo-

czął na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim studia specjalistyczne z teologii moralnej. Po ich ukończeniu był rektorem Niższego Seminarium Duchownego w Częstochowie. W r. 1956 został ojcem duchownym i profesorem teologii moralnej i ascetycznej w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie. Konsekracja Ks. Bpa Bareły odbyła się dnia 8 stycznia br. w katedrze częstochowskiej. Dokonał jej Ks. Bp Z. Goliński, miejscowy ordynariusz. Współkonsekratorami byli: Ks. Bp S. Czajka i Ks. Bp K. Wojtyła. W uroczystościach konsekracyjnych wziął udział Senat Akademicki KUL-u na czele z rektorem. Ks. M. Rechowiczem, duchowieństwem oraz liczne rzesze wiernych.

Ks. Biskup Walenty Wójcik urodził się 9 września 1914 roku w Byszówce (pow. sandomierski). Po ukończeniu gimnazjum w Sandomierzu w r. 1934 wstąpił do miejscowego Seminarium Duchownego. Święcenia kapłańskie przyjął 11 czerwca 1939 r. W czasie II wojny światowej Ks. Bp Wójcik spełniał początkowo funkcję wikarego, a potem administratora parafii Przybysławiec, Bliżyn i Skarżysko-Kamienna. W latach 1945—1948 studiował na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim prawo kanoniczne. W r. 1948 otrzymał doktorat na podstawie rozprawy pt. Prawo celibatowe w Polsce średniowiecznej, napisanej pod kierunkiem Ks. Bpa Prof. P. Kalwy. Od września 1948 r. wykładał prawo kanoniczne, a potem patro-